

Justyna Salamon¹
Uniwersytet Jagielloński
<https://orcid.org/0000-0001-7105-2420>

Polityka rządu hiszpańskiego w czasach koronawirusa – człowiek czy pieniądz?

Wprowadzenie

Celem artykułu było przeanalizowanie sytuacji społeczno-politycznej w okresie obowiązywania tzw. „Estado de alarma”. W sposób szczególny zwrócono uwagę na rolę Kościoła katolickiego i możliwość jego aktywnej działalności w przestrzeni publicznej w zależności od fazy, w której znajdowała się dana wspólnota autonomiczna. Stawiając pytanie o dominującą linię programową, należało najpierw omówić ewolucję sytuacji politycznej w Hiszpanii w kontekście miejsca Kościoła i jego relacji do władzy, począwszy od okresu tzw. transformacji ustrojowej.

W ustawodawstwie okresu rządów generała Francisco Franco (1939-1975) widoczne było instrumentalne traktowanie pojęcia wolności religijnej. Dopiero transformacja ustrojowa w 1978 roku spowodowała przewartościowanie w polityce wewnętrznej i zagranicznej. Wolność wyznania należy w konsekwencji do praw fundamentalnych I generacji, zagwarantowanych przez Konstytucję Królestwa Hiszpanii z 1978 roku. W artykule 16 zagwarantowano wolność religii. Treść zapisów można sprowadzić do następujących sformułowań: „1. Deklaracja wolności ideologicznej i religijnej jednostek oraz społeczności bez dalszych ograniczeń, w ich przejawach, niż jest to konieczne dla utrzymania porządku publicznego chronionego prawem; 2. Nikt nie może być zmuszony do składania publicznej deklaracji na temat swojej ideologii, religii lub przekonań; 3. Żadna spowiedź nie będzie miała charakteru państwowego, a władze publiczne będą miały obowiązek uwzględniać wierzenia religijne społeczeństwa hiszpańskiego i utrzymywać konsekwentnie stosunki współpracy z Kościołem

---

¹ Justyna Salamon – magister, doktorantka w Instytucie Religioznawstwa Wydziału Filozoficznego UJ, e-mail: justyna.salamon@doctoral.uj.edu.pl.

katolickim i pozostałymi”². W dokumencie z 1980 roku o Wolności Religijnej podkreślono, że wyznanie nie może być przedmiotem dyskryminacji. Każdy ma prawo swobodnego wyboru oraz zmiany wyznania, tudzież zmanifestowania swoich przekonań religijnych lub ich braku, a także ma prawo powstrzymać się od ich deklarowania. Zagwarantowano prawo do celebrowania obrzędów religijnych (m.in. pochówek bez dyskryminacji ze względu na wyznanie). Informacje dotyczące religii miały być dostępne zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dorosłych (w ramach tzw. edukacji religijnej bezpłatnie). Uwzględniono także wolność zgromadzeń religijnych. Wspólnoty wyznaniowe mają zagwarantowaną pełną niezależność. W artykule 8 zapowiedziano wyodrębnienie w Ministerstwie Sprawiedliwości Komisji Doradczej ds. Wolności Religijnej, składającej się z przedstawicieli administracji państwowej, Kościołów i wspólnot religijnych³. Relacje między państwem a Kościołem katolickim były uregulowane na podstawie Konkordatu ze Stolicą Apostolską z dn. 27 sierpnia 1953 roku (między generałem Francisco Franco a papieżem Piusem XII). Z przedstawicielami pozostałych religii (uznanych za „notorio arraigo”, czyli głęboko zakorzenione) zawierane były umowy bilateralne (judaizm, islam, protestantyzm). Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w Hiszpanii mimo dominującego udziału wyznania rzymskokatolickiego, nie ma religii uznanej za państwową.

Od czerwca 2018 roku rządzi socjalistyczny premier Pedro Sánchez z Hiszpańskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej (PSOE). Już na początku pojawiły się kontrowersje wokół jego zaprzysiężenia w Palacio de Zarzuela – tylko na konstytucję, czyli bez Biblii oraz krzyża, co miało miejsce pierwszy raz w historii Królestwa Hiszpanii. W przeciwieństwie do poprzedników z Partido Popular (PP, m.in. Mariano Rajoya) oraz PSOE (Felipe González, premiera w latach 1982-1996 czy José Luisa Rodríguez Zapatero, 2004-2011).

W toku badań sformułowano następujące pytania badawcze: jakimi priorytetami kierował się rząd? Czy ważniejszy od życia ludzkiego był aspekt ekonomiczny? Czy władze kościelne podejmowały inicjatywy, mające na celu złagodzenie skutków społecznych epidemii? Czy zamknięcie budynków sakralnych może spotęgować proces ateizacji społeczeństwa? Hipotezę badawczą można sprowadzić do stwierdzenia, że epidemia ukazała dominację kwestii ekonomicznych nad religijnymi oraz prospołecznymi. Jedną z przesłanek, motywującą do podjęcia niniejszego tematu, była drastyczna sytuacja osób szczególnie narażonych na zakażenie, mieszkańców domów opieki i seniorów.

² *Constitución Española Aprobada por Las Cortes en sesiones plenarias del Congreso de los Diputados y del Senado celebradas el 31 de octubre de 1978, ratificada por el pueblo español en referéndum de 6 de diciembre de 1978 y sancionada por S.M. el Rey ante las Cortes el 27 de diciembre del mismo año*, „BOE” nr 311, s. 3.

³ *Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa*, „BOE” 177 (1980), s. 15955.

Dokonując przeglądu literatury zwrócono uwagę na publikacje hiszpańsko oraz anglojęzyczne. Szczególnie przydatne były analizy autorstwa Powell Ch., Molina I., Martínez J. P. (coords.), *España y la crisis del coronavirus: Una reflexión estratégica en contexto europeo e internacional* czy García Calavia M. Á., Cárdenas J., Barbeito Iglesias, R. L., *Presentación del debate: Impactos sociales de la COVID-19: un nuevo reto para la sociología*.

Według Geerta Hofstede⁴ wyznaczenie dominujące w danym kraju ma wpływ na kształtowanie kultury w szerokim znaczeniu tego słowa. Następuje w tym przypadku sprzężenie zwrotne. Z jednej strony religia jest rezultatem wcześniejszych wzorców kulturowych istniejących na danym obszarze, a z drugiej strony umacnia je, czyniąc elementami swojej doktryny⁵.

W artykule zasadne było zastosowanie metody wnioskowania, w której można czerpać z wiedzy już istniejącej, tworząc przy tym tzw. nową wiedzę – wywnioskowaną lub pośrednią. Definicja wnioskowania w najprostszym ujęciu to proces myślowy polegający na tym, że przyjmuje się jako podstawę rozumowania pewne zdanie (twierdzenie) lub kilka zdań jako prawdziwe i za tym pośrednictwem dochodzi do przeświadczenia o prawdziwości innego, nowego zdania (wyprowadza się nowe prawdziwe twierdzenie). Z kolei wnioskowanie indukcyjne określa się współcześnie jako szczególnego rodzaju postać wnioskowania redukcyjnego. Redukcję traktuje się jako bezpośrednią przeciwstawność dedukcji (dawniej traktowano w taki sposób indukcję). Metoda dedukcyjna to ogólny sposób postępowania naukowego, polegający na wyprowadzeniu z twierdzeń pierwotnych, uznanych za prawdziwe, nowych twierdzeń stanowiących ich konsekwencję logiczną. Metodą indukcyjną jest ogólny, typowy dla nauk realnych (indukcyjnych, empirycznych) sposób postępowania poznawczego tzn. postępowanie polegające na zbieraniu faktów jednostkowych, ich uogólnienie (między innymi indukcyjnym), stawianie hipotez objaśniających nowe fakty⁶. W rezultacie im więcej mamy potwierdzonych jednostkowych zdań o faktach, zdań obserwacyjnych, tym bardziej ich uogólnienie, zdanie teoretyczne, tj. hipoteza, jest wiarygodne. „Prawdopodobieństwo wniosku uzyskanego w drodze indukcji niepełnej, głoszącego, że przedmiot klasy a (którą w pewien sposób objerzemy) ma cechę b, będzie tym większe, po pierwsze, im więcej przedmiotów danej klasy przebadamy i stwierdzimy, że wszystkie one mają tę samą cechę, po drugie, im bardziej różnorodne będą te przedmioty, po trzecie, im

---

⁴ Geert Hofstede – holenderski psycholog społeczny, badacz zależności między kulturą organizacyjną a kulturą narodową.

⁵ G. Hofstede, *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000, s. 53-54.

⁶ M. Cieślarczyk, *Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki stosowane w pracach magisterskich i doktorskich*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2003, s. 55.

bardziej będą się różniły warunki, w których dokonujemy obserwacji”⁷. „Jeżeli poprzednik jest uogólnieniem następnika, wtedy tego typu redukcję nazywa się „indukcją”; jeżeli natomiast to nie ma miejsca, wtedy mówimy o redukcji nieindukcyjnej”⁸. W konsekwencji na podstawie poszczególnych decyzji rządu oraz po analizie wskaźników zakażenia i śmiertelności, można wywnioskować brak troski o życie człowieka. Także szybkie przejście z kolejnych faz do tzw. „nueva normalidad” przemawia za priorytetowym traktowaniem kwestii ekonomicznych.

1. Epidemia koronawirusa – analiza aktów prawnych

Stan „Estado de alarma” obowiązywał w okresie od 14 marca 2020 r. do 21 czerwca 2020 r. i został wprowadzony na podstawie ustawy z roku 1981 – o warunkach, które muszą zaistnieć, żeby wprowadzić stan alarmu. Są to enumeratywnie wyliczone przypadki trzęsienia ziemi, powodzi, pożaru, epidemii, braku lub niedoboru podstawowych produktów czy przypadku paraliżu komunikacyjnego. Stan ogłasza premier, jako szef rządu, na maksymalnie 15 dni z możliwością przedłużenia za zgodą Kongresu Deputowanych (hiszp. „Congreso de los Diputados”). Ostatnia, szósta prolongata miała miejsce dn. 8 czerwca br. Podstawą prawną był „Real Decreto 463/2020 por lo que se declara estado de alarma” na podstawie art. 116.2. Konstytucji Królestwa Hiszpanii.

W momencie zniesienia „Estado de alarma” o godz. 00. z dn. 20.08 na 21.08.br. nastąpiło otwarcie granic z państwami strefy Schengen (poza Portugalią, gdyż na jej prośbę przedłużono zakaz wjazdu i wyjazdu do 1 lipca 2020). W międzyczasie wprowadzono szereg ustaw, mających na celu uregulowanie najważniejszych spraw związanych z funkcjonowaniem społecznym, m.in. Orden SND z dn. 29 marca 2020 roku dot. ceremonii pogrzebowych i ograniczenia liczby osób do trzech członków najbliższej rodziny, z zachowaniem dystansu 1-2 metrów.

Najważniejszy artykuł „Real Decreto” odnoszący się do religii – celebracji mszy świętych i innych ceremonii to art. 11: „Artículo 11. Medidas de contención en relación con los lugares de culto y con las ceremonias civiles y religiosas. La asistencia a los lugares de culto y a las ceremonias civiles y religiosas, incluidas las fúnebres, se condicionan a la adopción de medidas organizativas consistentes en evitar aglomeraciones de personas, en función de las dimensiones y características de los lugares, de tal manera que se garantice

---

⁷ W. Krajewski, *Prawa nauki*, Książka i Wiedza, Warszawa 1998, s. 79.

⁸ J. Bocheński, *Współczesne metody myślenia*, Wydawnictwo Antyk, Poznań 1992, s. 103.

a los asistentes la posibilidad de respetar la distancia entre ellos de, al menos, un metro”.

Wskazywał on na konieczność zachowania dystansu minimum jednego metra i unikania zgromadzeń, nawet podczas ceremonii pogrzebowych.

Właściwy organ delegowany do pełnienia funkcji wynikających ze stanu alarmowego, obok Ministra Zdrowia, pod zwierzchnim kierownictwem Prezesa Rządu i zgodnie z zasadą współpracy ze wspólnotami autonomicznymi, będzie przewodniczył wspólnocie autonomicznej. Będzie właściwym organem delegowanym wyłącznie do przyjmowania, zniesienia, modulacji i wykonywania środków odpowiadających III fazie planu deeskalacji, w ramach wykonywania swoich uprawnień, z wyjątkiem środków związanych ze swobodą przepływu. Zgodnie z planem deeskalacji nadzwyczajnych środków podjętych w obliczu pandemii COVID-19, zatwierdzonym przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 28 kwietnia 2020 r., Minister Zdrowia składa wnioski, w stosownych przypadkach, do wspólnot autonomicznych i miast autonomicznych Ceuta i Melilla, uwzględniając ewolucję wskaźników zdrowotnych, epidemiologicznych, społecznych, ekonomicznych i mobilności, celem uzgodnienia postępu poszczególnych faz. W ramach podjętych decyzji w sprawie przebiegu działań deeskalacyjnych, ludzie mogą przemieszczać się przez terytorium prowincji, wyspy lub jednostki terytorialnej wyznaczonej do celów deeskalacji w celach pracowniczych, zawodowych lub biznesowych, powrotu do rodzinnego miejsca zamieszkania, udzielenia pomocy i opieki nad osobami starszymi, niesamodzielnymi lub niepełnosprawnymi, z powodu siły wyższej lub sytuacji o podobnym charakterze. W każdym przypadku podczas przemieszczania się należy przestrzegać instrukcji wydanych przez władze sanitarne.

2. „Nueva normalidad” i ewolucja faz w wspólnotach autonomicznych

Dnia 11 maja Hiszpania była podzielona na dwie strefy: czerwoną (FASE 0) i pomarańczową (FASE 1). Najwyższy stan alarmu obowiązywał w wspólnocie autonomicznej Katalonia, Madryt, Kastylia La Mancha oraz części Andaluzji i Walencji. Dwa tygodnie później (dnia 25 maja) strefa 0 została zamieniona na 1, a strefa 1 na 2 (strefa żółta). Kolejna zmiana miała miejsce dnia 8 czerwca, kiedy to wprowadzono strefę 3 (zieloną), a strefa 1 zamieniona została na 2. Ostatecznie dnia 19 czerwca powiększono strefę 3, ograniczając do fazy 2 tylko region Madrytu oraz Castilla León. W Galicji jako pierwszej z wspólnot autonomicznych wprowadzono kolejną fazę, tzw. „nueva normalidad” (od dnia 15 czerwca 2020 roku). Wyjście z fazy 0 dla całego kraju było możliwe dnia 25 maja 2020 roku (obowiązywała od dnia 4 maja). Najdłużej pozostawała w jej

zasięgu wspólnota autonomiczna Madrytu, miasta Segovia, Salamanca (Castilla y León). Od razu w 1 fazie znajdowały się wyspy Formentera oraz La Gomera.

3. Sytuacja Kościoła katolickiego w czasie pandemii i jego główne inicjatywy

W fazie 0 msze święte odbywały się bez udziału wierzących. W fazie 1 możliwy był udział w małych grupach, bez masowego udziału (pozwolono na zajęcie maksymalnie 1/3 miejsc – 33%). W fazie 2 zezwolono na zajęcie 50% miejsc z zachowaniem odpowiedniego dystansu. W obydwu zakazano wizyt turystycznych. W fazie 3 dozwolono zajęcie 75% miejsc, z zastosowaniem odpowiednich środków higienicznych oraz dystansu. Zdecydowano się na zwiększenie częstotliwości mszy świętej w niedzielę. W wspólnocie autonomicznej Andaluzji nie zdecydowano się na wprowadzenie ograniczeń liczby wiernych w kościele. Nowe zasady sprowadzały się do następujących ustaleń: obowiązkowe maseczki, bez wody święconej (także przy chrzcie), otwarcie drzwi świątyni tak, aby przy wejściu i wyjściu ich nie dotykać, bez drukowanych śpiewników, bez znaku pokoju, bez biuletynów i drukowanych czytań Ewangelii, ze środkami dezynfekującymi przed wejściem, pominięcie w kontakcie indywidualnym słów: „El Cuerpo de Cristo” oraz „Amen”.

W dokumencie Konferencji Episkopatu Hiszpanii z dnia 29 kwietnia 2020 roku zapowiedziano środki wykonawcze, aby umożliwić celebrację świąt. Wcześniej Komisja Wykonawcza opracowała wytyczne dotyczące obchodów „Semana Santa” (6-13.04). Uroczystości online transmitowano m.in. z katedry w Barcelonie, Palma de Mallorca, Sewilli, Murcji, Santiago de Compostela, Bilbao, Burgos, San Sebastian czy z Walencji. Pomoc społeczna, duchowa, psychiczna jest oferowana przez każdą prowincję, która ma własne inicjatywy w tym zakresie. Uruchomiono specjalną stronę internetową: iglesiasolidaria.es, na której można sprawdzić jaka pomoc jest oferowana w regionie.

Wprowadzenie tzn. „nueva normalidad” wiąże się ze zróżnicowanymi obostrzeniami w każdej z wspólnot autonomicznych. W Madrycie wprowadzono limit wiernych w kościołach, wynoszący 75%. Podobnie w Murcji, na Majorce, w Walencji czy Galicji. Na zniesienia limitu osób zdecydowano się w wspólnocie autonomicznej Nawarra, Aragonia, Kastylia, La Mancha oraz w Andaluzji. Utrzymano przy tym limity w innych miejscach, tj. muzeach, kinach, teatrach, parkach, hotelach czy restauracjach (z reguły był to limit 75%, wyjątkowo w przypadku Madrytu 60% do dn. 5 lipca 2020 roku).

4. Dane statystyczne dotyczące koronawirusa

Pierwszy przypadek śmiertelny z powodu koronawirusa zarejestrowano dnia 13 lutego 2020 roku. Był to zbadany pośmiertnie turysta hiszpański, który powrócił z Nepalu. Stopniowo najwięcej zakażeń pojawiało się w obrębie największych aglomeracji. Niemniej, m.in. za sprawą podróży koleją, zakażenia przedostały się na terytorium wszystkich wspólnot autonomicznych. Najpóźniej zakażenia pojawiły się w mieście autonomicznym Melilla. Z kolei pierwszy przypadek zarażenia koronawirusem stwierdzono dnia 31 stycznia 2020 roku na Gomerze.

Wraz z gwałtownym wzrostem zakażeń pojawił się dokument, który zawierał zalecenie, żeby nie intubować pacjentów powyżej 80. roku życia (pow. 75., jeżeli ma stałe choroby). Kolejna kontrowersja o charakterze etyczno-moralnym wiązała się z sytuacją w domach opieki. Według stanu na 21 czerwca 2020 roku 69% (czyli 19549 osób) zmarłych to pensjonariusze domów seniora. Ogółem wśród zmarłych dominowały osoby w przedziale wiekowym powyżej 70. roku życia – 86,1% (wśród nich: 24,8% 70-79; 41,3% 80-89; 20,3% pow. 90). Najpoważniejsza sytuacja była w domach opieki zlokalizowanych na terenie Kastylii i León.

Podjęte środki izolacji osób w domach opieki nie przyczyniły się do poprawy sytuacji. Rząd skupił się na łagodzeniu skutków ekonomicznych, związanych ze wzrostem bezrobocia. Źródłem poważniejszego kryzysu w porównaniu z innymi państwami jest struktura zatrudnienia (z dominującym udziałem sektora turystyki w budżecie w wysokości 14,3% w roku 2019)⁹. Z jednej strony zredukowanie miejsc pracy, a z drugiej ryzyko zakażenia ze strony przemieszczających się osób.

Danymi statystycznymi zajmuje się nie tylko Ministerstwo Zdrowia. Publikowane są panele, które zawierają trzy sekcje i odnoszą się do informacji na temat COVID-19 w Hiszpanii. Są to: Panel COVID-19, Raporty COVID-19 i Krajowe badanie sero-epidemiologii zakażenia SARS-CoV-2 w Hiszpanii ENE-Covid19. Wyniki przedstawione w tym panelu pochodzą ze zgłaszania przypadków COVID-19 do „National Epidemiological Surveillance Network” (RENAVE) za pośrednictwem internetowej platformy komputerowej SiViES zarządzanej przez „National Epidemiology Center” (CNE). Panel COVID-19 przedstawia informacje geograficzne i wskaźniki ewolucji pandemii. Do obliczenia wszystkich parametrów, od początku pandemii do 10 maja, przyjmuje się datę wystąpienia objawów lub, w przypadku jej braku, datę diagnozy minus 6 dni. Od 11 maja w przypadkach objawowych przyjmuje się datę wystąpienia

---

⁹ Ch. Powell, I. Molina, J. P. Martínez [coords.], *España y la crisis del coronavirus: Una reflexión estratégica en contexto europeo e internacional*, Instituto Elcano, Madryt 2020, s. 15.

objawów lub, w przypadku jej braku, datę diagnozy minus 3 dni; w przypadkach bezobjawowych stosuje się datę rozpoznania. Ponadto w analizie uwzględniono tylko przypadki z datą wystąpienia objawów i datą diagnozy przypadającą na 11 maja, z wyłączeniem przypadków, w których brak jest informacji dla żadnej z tych dwóch zmiennych. Do 10 maja potwierdzenie przypadków można przeprowadzić różnymi technikami (PCR lub przeciwciała, nieokreślone). Od 11 maja zawsze uwzględniane są przypadki potwierdzone metodą PCR lub IgM, jeśli objawy są zgodne. Populacja użyta do obliczenia współczynników zapadalności pochodzi z oficjalnych danych o ludności, wynikających z rewizji rejestru gminnego w dniu 1 stycznia przez Narodowy Instytut Statystyczny Hiszpanii.

Epidemia skłoniła również do refleksji nad swobodami obywateli w demokratycznym państwie prawa. W którym miejscu może przebiegać granica wolności bez narażania bezpieczeństwa i zdrowia drugiego człowieka? Mimo że od czasów transformacji ustrojowej w drugiej połowie lat 70. XX wieku Królestwo Hiszpanii jest pełnoprawną demokracją, czego dowodem była m.in. akcesja do Wspólnot Europejskich w 1986 roku, warto odnotować, że pod względem respektowania praw znajduje się na 21. miejscu.

5. Sytuacja polityczna a epidemia

Ta pandemia skłania również do zastanowienia się nad rolą przywództwa w czasach kryzysu. Jak stwierdza J. M. Barry, wielkim wyzwaniem jest fakt iż eksperci przekonują przywódców politycznych do podejmowania decyzji racjonalnych w środku kryzysu, aczkolwiek wyzwania dla przywództwa w czasie kryzysu jest wiele. Jak stwierdziła Maria Langan-Riekhof, Arex Avanni i Adrienne Janett (2017), „(...) Aby znaleźć rozwiązania kryzysów, potrzebne jest odważne, rozsądne i kreatywne przywództwo coraz bardziej globalne i wzajemnie powiązane (...)”¹⁰. Liberalne demokracje, takie jak Słowenia, Hiszpania, Grecja i Nowa Zelandia nie zawsze przechodzą kryzys w ten sam sposób. Spośród wymienionych tylko Hiszpania poważnie ucierpiała z powodu pierwszej fali COVID-19.

Analiza odpowiedzi (poparcie, odrzucenie) wyrażonych przez opozycję polityczną, inne uprawnienia państwa (zwłaszcza terytorialne i sądowe), grupy interesu i obywateli, zastosowane przez rządy wszystkie fazy pandemii (powstrzymanie, łagodzenie skutków, deeskalacja, „nowa normalność”, przyszłe ogniska)

---

¹⁰ M. A. García Calavia, J. Cárdenas, R. L. Barbeito Iglesias, *Presentación del debate: Impactos sociales de la COVID-19: un nuevo reto para la sociología*, „Revista Española de Sociología” nr 29 (2020), s. 773.

służy zbadaniu, czy zarówno środki, jak i odpowiedzi osłabiły lub wzmocniły: a) odpowiednie rządy (w tym ich perspektywy wyborcze); b) reżimy polityczne oraz c) centralizację terytorialną. Oczywiście dochodzenie powinno szczegółowo analizować wyniki różnych polityk publicznych w zakresie kontroli pandemii w perspektywie krótko- i długoterminowej. Nieoczekiwane pojawienie się COVID-19 wystawiło na próbę wszelkiego rodzaju reżimy polityczne i rządowe, wykazując paradoksy i niedostatki zarówno w zakresie zdolności zarządzania, jak i koncepcji systemowej¹¹.

Podsumowanie

Przypatrując się sytuacji w krajach śródziemnomorskich (takich jak Włochy, Hiszpania i Francja) w okresie od marca do czerwca 2020 roku wydawało się, że nie są w stanie powstrzymać postępującej epidemii. Pochłonięte rozwiązywaniem własnych trudności, pozbawione pomocy ze strony Unii Europejskiej, nie miały zasobów odpowiednich środków medycznych. Ponadto na arenie międzynarodowej coraz częściej pojawiały się przypadki nieuczciwej konkurencji, co w rezultacie zwiększyło niedobór, spowodowało wzrost cen i osłabiło jakość produktów¹².

Polityczna walka z pandemią ujawniła trudność w podejmowaniu decyzji budzących autorytet i zaufanie. Nie ma jednoznacznej odpowiedzi, czy centralizacja procesów podejmowania decyzji oraz wprowadzenie jednolitych standardów dla wszystkich państw jest skutecznym instrumentem do walki, nawet z epidemiologicznego punktu widzenia. Według mediów centralizacja nie posłużyła do zidentyfikowania zagrożenia i ochrony osób oraz grup szczególnie narażonych podczas kwarantanny¹³.

Podjmując się próby odpowiedzi na postawione uprzednio pytania badawcze należy stwierdzić, że rząd próbował przede wszystkim zminimalizować ekonomiczne skutki epidemii. Zdecydowano się na utworzenie Funduszu Społecznego z budżetem w wysokości 300 mln euro dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji. Oszacowano, że 3,8 mln osób jest zagrożonych bezrobociem. Już w pierwszej fazie pandemii pracę straciło 600 tysięcy osób, zwłaszcza w sektorze usług (turystyka, handel). Można spekulować, czy nie

---

¹¹ Barbeito Iglesias, R. L., Iglesias Alonso, Á. H., *Democracias en cuarentena: respuestas políticas a la COVID-19 y el futuro de la democracia* „Revista Española de Sociología” 29 (2020), s. 708.

¹² M. A. Garcia Calavia Cardenas [i. in.], *Presentación del debate: Impactos sociales de la COVID-19: un nuevo reto para la sociología*, s. 690.

¹³ R. L. Barbeito Iglesias i in., *Democracias en cuarentena: respuestas políticas a la COVID-19 y el futuro de la democracia*, s. 709.

było zasadne wprowadzenie „Estado de alarma” dnia 1 marca 2020 roku, kiedy już odnotowano zakażenia we wszystkich wspólnotach autonomicznych w kraju. Mimo że władze kościelne podejmowały szereg inicjatyw, mających na celu złagodzenie skutków społecznych epidemii były one niewspółmierne do ogromu potrzeb. Z drugiej strony, gdy przyjrzeć się aspektom czysto religijnym, bez odpowiedzi pozostaje pytanie czy zamknięcie budynków sakralnych może spotęgować proces ateizacji społeczeństwa. Tym bardziej, że w przypadku Hiszpanii, a zwłaszcza niektórych jej regionów, m.in. Andaluzji, obchody świąt i procesje związane z „Semana Santa” były częścią dziedzictwa kulturowego i symbolem regionu.

Bibliografía

- Barbeito Iglesias, R. L., Iglesias Alonso, Á. H., *Democracias en cuarentena: respuestas políticas a la COVID-19 y el futuro de la democracia* „Revista Española de Sociología” nr 29 (2020), s. 703-714.
- Bocheński J., *Współczesne metody myślenia*, Wydawnictwo Antyk, Poznań 1992.
- Cieślarczyk M., *Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki stosowane w pracach magisterskich i doktorskich*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2003.
- Constitución Española Aprobada por Las Cortes en sesiones plenarias del Congreso de los Diputados y del Senado celebradas el 31 de octubre de 1978, ratificada por el pueblo español en referéndum de 6 de diciembre de 1978 y sancionada por S.M. el Rey ante las Cortes el 27 de diciembre del mismo año*, „BOE” nr 311, s. 1-51.
- García Calavia M. Á., Cárdenas J., Barbeito Iglesias, R. L., *Presentación del debate: Impactos sociales de la COVID-19: un nuevo reto para la sociología*, „Revista Española de Sociología” nr 29 (2020), s. 689-691.
- Hofstede G., *Kultury i organizacje: zaprogramowanie umysłu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000.
- Krajewski W., *Prawa nauki*, Książka i Wiedza, Warszawa 1998.
- Ley Orgánica 7/1980, de 5 de julio, de Libertad Religiosa*, „BOE” nr 177 (1980), s. 15955.
- Orden SND/307/2020, 30 de marzo, por la que se establecen los criterios interpretativos para la aplicación del Real Decreto-ley 10/2020, de 29 de marzo, y el modelo de declaración responsable para facilitar los trayectos necesarios entre el lugar de residencia y de trabajo*, „Boletín Oficial de Estado” nr 89 (2020), s. 27848-27850.
- Orden SND/399/2020, de 9 de mayo, para la flexibilización de determinadas restricciones de ámbito nacional, establecidas tras la declaración del estado de alarma en aplicación de la fase 1 del Plan para la transición hacia una nueva normalidad*.
- Orden SND/404/2020, de 11 de mayo, de medidas de vigilancia epidemiológica de la infección por SARS-CoV-2 durante la fase de transición hacia una nueva normalidad*.
- Powell Ch., Molina I., Martínez J. P. (coords.), *España y la crisis del coronavirus: Una reflexión estratégica en contexto europeo e internacional*, Instituto Elcano, Madrid 2020.
- Real Decreto 463/2020, de 14 de marzo, por el que se declara el estado de alarma para la gestión de la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19*, BOE nr 67, 25390.
- Real Decreto 555/2020, de 5 de junio, por el que se prorroga el estado de alarma declarado por el Real Decreto 463/2020, de 14 de marzo, por el que se declara el estado de alarma para la gestión de la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19*.

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza sytuacji społeczno-politycznej w Królestwie Hiszpanii w okresie epidemii oraz polityki socjalistycznego rządu premiera Pedro Sáncheza (PSOE) w okresie od 13 marca 2020 r. do 20 czerwca 2020 roku. Cezurę czasową wyznaczają data wprowadzenia i zniesienia tzw. *Estado de alarma* w związku z epidemią koronawirusa. W przeciągu trzech miesięcy zmieniała się sytuacja polityczno-prawna w Królestwie Hiszpanii, a także ewoluowała liczba osób zarażonych oraz zmarłych. Celem artykułu było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jakimi priorytetami kierował się rząd? Czy ważniejszy od życia ludzkiego był aspekt ekonomiczny? Zasadniczą część artykułu poświęcono analizie miejsca i roli Kościoła katolickiego w trudnych czasach epidemii, zwłaszcza w kontekście niesprzyjającej sytuacji politycznej związanej z socjalistycznymi rządami i postępującą ateizacją kraju. Analizie instytucjonalno-prawnej poddano najważniejsze dokumenty: począwszy od Królewskiego Decretu („Real Decreto”) z dnia 14 marca br. ustanawiającego „Estado de alarma”, poprzez kolejne etapy tzw. poluzowania, aż do wprowadzenia tzw. nowej normalności („nueva normalidad”). Poruszono aspekty związane z decyzjami dotyczącymi wyboru respiratorów dla chorych oraz bagatelizowania sytuacji w domach opieki społecznej. Zwrócono uwagę na aktywność Episkopatu Hiszpanii nie tylko w kwestiach związanych z religią (m.in. ze sprawowaniem liturgii i uczestnictwem w niej), ale również z pomocą społeczną. Zasadne było odwołanie się do metody historycznej, celem zaprezentowania chronologicznego opisu, a także do metody indukcji.

Słowa kluczowe: Hiszpania, gospodarka, Kościół, polityka, religia

Summary

The policy of the Spanish government in the time of the COVID-19 – people or money?

The subject of this article is an analysis of the social-political situation in the Kingdom of Spain in the period of the pandemic and an analysis of the policy of the government of Prime Minister Pedro Sánchez (PSOE) in the period from 13 March 2020 to 20 June 2020. The time limit is determined by the date of introducing and abolishing the so-called “Estado de alarma” in connection with the COVID-19 pandemic. Within three months, the Kingdom of Spain’s political and legal situation changed, and the number of infected and dead people also evolved. The article aims to answer the question: what were the government’s priorities? Was the economic aspect more important than human life? The main part of the article is devoted to analysing the place and role of the Catho-

lic Church in the difficult times of the pandemic, especially in the context of the unfavourable political situation related to socialist rule and the progressive atheisation of the country. The most important documents, starting from the Royal Decreto (“Real Decreto”) of 14 March this year, which established “Estado de alarma”, through the successive stages of the so-called loosening until the introduction of the so-called new normality (“nueva normalidad”), are subject to institutional and legal analysis. Aspects related to decisions regarding the selection of respirators for patients and the downplaying of the situation in social homes are discussed. Attention is paid to the activity of the Spanish Episcopate not only in matters related to religion (including liturgy and participation in the liturgy) but also social assistance. The induction method and the historical method are used to present a chronological description.

Keywords: church, economy, politics, religion, Spain